Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка

Кафедра геоекології та гідрології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
_____ Л.П.Царик
“26” серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СТРАТЕГІЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Галузь знань Е Природничі науки, математика та статистика
(шифр і назва галузі знань)

спеціальність Е4 Науки про Землю
(код і найменування спеціальності)

Освітня програма Науки про Землю

(найменування освітньої програми)

Мова навчання українська

2025 – 2026 навчальний рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку» для здобувачів освітньої програми «Науки про Землю» спеціальності Е4 Науки про Землю галузі знань Е Природничі науки, математика та статистика.

Розробник:

Любомир ЦАРИК – доктор географічних наук, професор кафедри геоекології та гідрології Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка

1. Опис навчальної дисципліни

1	Освітня програма	Науки про Землю
2	Спеціальність	Е4 Науки про Землю
3	Галузь знань	Е Природничі науки, математика та статистика
4	Рівень вищої освіти	Другий (магістерський)
5	Форма навчання	Денна
6	Статус дисципліни	Обов'язкова
7	Мова навчання	Українська
8	Курс	1
9	Семестр	1
10	Обсяг дисципліни в кредитах	4
11	Загальна кількість годин	120
12	Кількість змістовних модулів	3
13	Аудиторні заняття (год.)	Денна форма – 40
14	Лекції (год.)	Денна форма – 22
15	Практичні заняття (год.)	Денна форма – 18
16	Самостійна робота (год.)	Денна форма – 80
17	Вид ІНДЗ	Реферат
18	Форма підсумкового контролю	Екзамен

2. Мета навчальної дисципліни

Мета: вивчати теоретично-концептуальні засади сталого розвитку, науково-прикладні аспекти теорії та стратегій сталого розвитку, основні сучасні моделі сталого розвитку та можливості їх застосування в Україні

3. Компетентності та результати навчання

Вивчення дисципліни передбачає формування у здобувачів таких компетентностей:

ІК. Здатність розв'язувати складні наукові задачі та компетентність практичні проблеми, включно з прийняттям рішень щодо відбору даних та вибору методів досліджень при вивченні геосфер (відповідно до спеціалізації) у різних просторово-часових масштабах із використанням комплексу міждисциплінарних даних та в умовах недостатності інформації, невизначеності умов та вимог.

К02. Вміння виявляти, ставити, вирішувати проблеми.

К05. Здатність діяти соціально відповідально та свідомо.

К09. Знання сучасних засад природокористування, взаємодії природи і суспільства із застосуванням раціонального використання природних ресурсів, екологічних аспектів та основ природоохоронного законодавства.

К10. Розуміння планети як єдиної системи, найважливіших проблем її будови та розвитку.

К13. Уміння застосовувати наукові знання і практично втілювати їх для розробки та впровадження механізмів геопланування, територіального планування, проведення моніторингу розвитку регіонів, складання стратегічних планів і програм.

Вивчення навчальної дисципліни забезпечує досягнення здобувачами освіти таких програмних результатів навчання:

ПР03. Вміти спілкуватися з фахівцями та експертами різного рівня інших галузей знань, у тому числі в міжнародному контексті, в глобальному інформаційному середовищі.

ПР05. Планувати і здійснювати наукові експерименти, писати наукові роботи за фахом.

ПР06. Вміти здійснювати екологічну оцінку, аудит, ліцензування, сертифікацію використання природних ресурсів, прогнозувати розвиток екологічних, технологічних, економічних та соціальних наслідків на окремих об'єктах природокористування.

ПР09. Розробляти та впроваджувати механізми територіального менеджменту, геопланування, здійснювати моніторинг регіонального розвитку, складати плани та програми.

ПР11. Використовувати сучасні методи моделювання та обробки геоінформації при проведенні інноваційної діяльності.

ПР13. Оцінювати еколого-економічний вплив на довкілля при впровадженні інженерних заходів та проектувати природоохоронні заходи.

4. Передумови для вивчення навчальної дисципліни:

Передумовою для вивчення навчальної дисципліни «Стратегія сталого розвитку» є компетентності і програмні результати навчання здобуті на попередньому освітньому чи освітньо-кваліфікаційному рівні вищої освіти.

5. Програма навчальної дисципліни

5.1.Зміст навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тема 2. Поняття системи і розвитку

Категорії «система» і «розвиток». Система, її стан і зміни, механізми функціонування і стійкості систем, принципи екологічної стійкості. Поняття динамічних змін і еволюційного розвитку систем. Поняття порядку і хаосу. Глобальні системи. Біосфера, техносфера, екосфера.

Тема 2. Закономірності розвитку природних і господарських систем

Еволюція саморозвитку природи. Механізми стійкості систем. Фактори змінювальності систем. Енергетичний баланс та інформаційна основа розвитку.

Основні відмінності природних і господарських систем. Антропогенний чинник рушійного розвитку господарських систем. Особливості управління господарськими системами.

Категорія природно-господаська система (ПГС). Суперечливий характер розвитку природної і господарської підсистем. Принципи функціонування соціально-економічних систем. Підходи до типології ПГС. Природно-господарські системи як об’єкти сталого розвитку.

Тема 3. Законодавчо-правові засади сталого розвитку

Міжнародні та національні законодавчо-правові засади переходу суспільства до сталого розвитку. Матеріали міжнародної конференції ООН «Навколишнє середовище і розвиток», порядок денний на XXI століття. Матеріали міжнародних конференцій Ріо+5, Ріо+10, Ріо+20. Концепція сталого розвитку України. Стратегія сталого розвитку України до 2020 року.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Тема 4. Наукові і світоглядні основи формування засад сталого розвитку. Принципи забезпечення сталого розвитку.

Наукові передумови формування принципів сталого розвитку. Світогляд, етика і сталий розвиток. Особливості концепції освіти для сталого розвитку. Поняття сталого розвитку. Підтримання сталого розвитку соціально-економічної системи. Цілі і завдання сталого розвитку. Принципи забезпечення сталого розвитку.

Тема 5. Моніторинг стану і динаміки системи «природа-суспільство»

Поняття індикаторів та індексів сталого розвитку. Економічні виміри сталого розвитку. Екологічні виміри сталого розвитку. Соціальні виміри сталого розвитку. Система глобальних вимірів сталого розвитку. Розрахунки узагальнюючих індексів сталого розвитку. Покращення якості життя і зменшення соціально-економічних та екологічних ризиків при переході до сталого розвитку

Тема 6. Економічні виміри сталого розвитку

Оцінка меж втручання у природу. Природоємність економічних систем і проблеми сталого розвитку. Технологічні інновації як основа виробничих трансформацій. Підходи до оцінки ефективності господарських рішень. Розвиток і ресурси. Економічні, соціальні і моральні аспекти виробництва і споживання.

Тема 7. Екологічні виміри сталого розвитку

Уявлення про екологічні стандарти, їх типи. Формування нормативів і норм впливу. Екологічна сертифікація. Стандарти екологічної маркіровки. Екологічна політика та інституційні індикатори сталого розвитку. Екомережний підхід до збереження біорізноманіття. Поняття екомереж як цілісних природоохоронних і природопітримувальних систем. Нормативно-правові аспекти екомереж. Соціально-екологічна роль і значимість екомереж.

Тема 8. Соціальні виміри: екологічна освіта і виховання для сталого розвитку

Екологічна освіта, екологічне виховання екологічна культура. Концепція екологічної освіти в Україні. Програма шкільних підручників «Уроки стійкого розвитку». Екологічна етика як провідна складова сталого розвитку.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ДЛЯ УКРАЇНИ

Тема 9.Стратегія сталого розвитку України до 2030

Проголошена у Національній доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» передбачає забезпечувати дотримання Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року:

Тема 10. Стратегії сталого розвитку регіонів України

Особливості формування стратегій місцевого сталого розвитку і місцевого плану дій з охорони довкілля. Моделювання і прогнозування сценаріїв при розробці стратегій сталого розвитку і місцевих планів дій.

Тема 11. Територіальні громади у системі сталого розвитку

Нарощення конкурентоспроможності територіальної громади. Ефективного розвитку інфраструктури територіальної громади, створення умов для комфортного проживання та ведення бізнесу в громаді. Безперешкодного доступу населення до якісних житловокомунальних послуг. Забезпечення збалансованого розвитку економіки та екології, раціонального використання природних ресурсів, стимулювання навколишнього природного середовища до відтворення. Енергоефективності, енергозбереження, використання відновлювальних джерел енергії для зменшення впливу на зміну клімату. Подолання соціальної та територіальної нерівності, боротьби із бідністю та безробіттям у територіальної громаді, досягнення гендерної рівності. Забезпечення правопорядку та громадської безпеки. Збереження та розвитку культурної та архітектурної спадщини громади Імплементації партисипативної демократії.

Тема 12. Гармонійний розвиток людини

Фізичний розвиток: Турбота про здоров'я тіла, рухова активність, правильне харчування та повноцінний сон. Інтелектуальний розвиток: Навчання, критичне мислення,

розширення кругозору та постійне здобуття нових знань. Емоційний розвиток: Вміння розуміти власні почуття, керувати емоціями та співчувати іншим. Соціальний розвиток: Здатність будувати здорові стосунки, спілкуватися в колективі та адаптуватися до суспільства

Тема 13. Завдання для України для досягнення збалансованого розвитку

Офіційні національні завдання та орієнтири регулюються на рівні урядових рішень (зокрема розпорядженням Кабінету Міністрів України). Вони охоплюють економічні, соціальні та екологічні виміри, доповнені новими пріоритетами: відбудова та безпека; соціальний захист і здоров'я, якісна освіта, екологічна стійкість.

5.2.Структура навчальної дисципліни

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин			
	Денна форма			
	Всього	**Лекції**	**Практичні заняття**	**Самостійна робота**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИЧНО-КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ				
Тема 1. Поняття системи і розвитку.	10	2	2	6
Тема 2. Закономірності розвитку природних і господарських систем.	7			7
Тема 3. Законодавчо-правові засади сталого розвитку.	11	2	2	7
Разом за змістовим модулем 1	**28**	**4**	**4**	**20**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІ. НАУКОВО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ				
Тема 4. Наукові і світоглядні основи формування засад сталого розвитку. Принципи забезпечення сталого розвитку.	10	2	2	6
Тема 5. Моніторинг стану і динаміки системи «природа-суспільство».	8	2		6
Тема 6. Економічні виміри сталого розвитку	10	2	2	6
Тема 7. Екологічні виміри сталого розвитку.	10	2	2	6
Тема 8. Соціальні виміри: екологічна освіта і виховання для сталого розвитку.	10	2	2	6
Разом за змістовим модулем ІІ	**48**	**10**	**8**	**30**
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ ІІІ. СТАЛИЙ РОЗВИТОК ДЛЯ УКРАЇНИ				
Тема 9. Стратегія сталого розвитку України до 2030	10	2	2	6
Тема 10. Стратегії сталого розвитку регіонів України	6			6
Тема 11. Територіальні громади у системі сталого розвитку	10	2	2	6
Тема 12. Гармонійний розвиток людини	10	2	2	6
Тема 13. Завдання для України у досягненні збалансованого розвитку	8	2		6
Разом за змістовим модулем ІІІ	**44**	**8**	**6**	**30**
Всього годин	**120**	**22**	**18**	**80**

5.2. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття системи і розвитку.	2
2	Закономірності розвитку природних і господарських систем.	
3	Законодавчо-правові засади сталого розвитку.	2
4	Наукові і світоглядні основи формування засад сталого розвитку. Принципи забезпечення сталого розвитку.	2
5	Моніторинг стану і динаміки системи «природа-суспільство».	2
6	Економічні виміри сталого розвитку.	2
7	Екологічні виміри сталого розвитку.	2
8	Соціальні виміри: екологічна освіта і виховання для сталого розвитку.	2
9	Стратегія сталого розвитку України до 2030.	2
10	Стратегії сталого розвитку регіонів України.	
11	Територіальні громади у системі сталого розвитку.	2
12	Гармонійний розвиток людини.	2
13	Завдання для України у досягненні збалансованого розвитку.	2
	Всього годин	**22**

5.4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття системи і розвитку.	2
2	Закономірності розвитку природних і господарських систем.	
3	Законодавчо-правові засади сталого розвитку.	2
4	Наукові і світоглядні основи формування засад сталого розвитку. Принципи забезпечення сталого розвитку	2
5	Моніторинг стану і динаміки системи «природа-суспільство»	
6	Економічні виміри сталого розвитку	2
7	Екологічні виміри сталого розвитку	2
8	Соціальні виміри: екологічна освіта і виховання для сталого розвитку	2
9	Стратегія сталого розвитку України до 2030	2
10	Стратегії сталого розвитку регіонів України	
11	Територіальні громади у системі сталого розвитку	2
12	Гармонійний розвиток людини	2
13	Завдання для України у досягненні збалансованого розвитку	
	Всього годин	18

5.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історичні етапи формування стратегії сталого розвитку	6
2	Міжнародні принципи стратегії сталого розвитку	7
3	Законодавчо-правові засади сталого розвитку.	7
4	Основні положення Національної стратегії сталого розвитку міських поселень	6
5	Екологічний блок (Збереження планети) 17 цілей С.Р.ООН	6

6	Економічний блок (Стале виробництво та інфраструктура)	6
7	Соціальний блок (Рівність та добробут) 17 цілей С.Р.ООН	6
8	Інституційний блок (Партнерство та мир)	6
9	Моделювання і прогнозування екологічного ризику при визначенні стратегії сталого розвитку регіонів	6
10	Стратегія сталого розвитку територіальних громад	6
11	Стратегія сталого розвитку регіонів екологічного ризику викликаного природними (геодинамічними, гідрогеологічними та геохімічними) процесами	6
12	Стратегія сталого розвитку регіонів екологічного ризику викликаного техногенним забрудненням	6
13	Стратегія сталого розвитку урбоекосистем	6
	Всього годин	**80**

5.6. Орієнтовна тематика індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми
1	Які проблемні питання концепції сталого розвитку важко реалізувати на практиці ?
2	Чому низка слаборозвинутих країн ігнорує реалізацію концепції СР ?
3	Причини «гальмування» Україною досягнення цілей сталого розвитку.
4.	Як у Вашій ТГ реалізуються засади сталого розвитку?

6. Форми та методи навчання

Форми навчання: лекції (традиційні, проблемні); семінари; консультації (індивідуальні та групові); самостійна робота здобувачів освіти; індивідуальні навчально-дослідні завдання; дистанційне навчання із застосуванням електронних освітніх платформ; виконання та захист презентацій; науково-дослідна робота студентів, написання наукових праць за матеріалами магістерських робіт тощо.

Методи навчання: словесні методи: пояснення, розповідь, бесіда, дискусія; наочні методи: демонстрація, ілюстрація, використання мультимедійних презентацій; проблемно-пошукові методи: проблемний виклад, дослідницький метод; інтерактивні методи: мозковий штурм, робота в малих групах, круглий стіл.

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни використовуються наступні засоби оцінювання: це інструменти, методи та методики, які використовують для перевірки й вимірювання рівня знань, умінь, навичок або результатів навчання.

Серед основних видів засобів оцінювання використовуються:

- Тести та опитування: письмові або комп'ютерні завдання з вибором відповіді, короткими чи розгорнутими реченнями.
- Практичні роботи: виконання завдання для перевірки вміння застосовувати теорію на практиці.
- Проєкти: самостійна творча чи дослідницька робота студентів.
- Усне опитування: бесіди, фронтальні опитування, дискусії на заняттях.
- Екзамен: підсумкова форма перевірки знань з дисципліни.

8. Форми контролю

У процесі вивчення дисципліни використовуються такі форми контролю:

- поточний контроль враховує результати навчання студентів на кожному практичному занятті (знання теоретичних та виконання практичних завдань);

- проміжний (модульний) контроль застосовується після вивчення логічно завершеної частини навчальної дисципліни, оцінка модульного контролю складається з балів, накопичених упродовж вивчення завдань змістового модуля, результати яких вносяться у журнал академічної групи та електронну систему обліку результатів навчання;
- підсумковий (семестровий) контроль враховує результати трьох змістових модулів, ІНДЗ, результатів екзамену та проводиться у термін, визначений графіком підсумкового контролю

9. Критерії та порядок оцінювання результатів навчання. Політика оцінювання

Поточне оцінювання

1. Оцінювання відповідей студентів на семінарських та практичних заняттях у формі усних відповідей на поставлені питання за темою заняття, доповнень до відповідей, участі в обговоренні, презентації самостійної роботи з урахуванням їх повноти, змістовності і аргументованості оцінюється у 3 бали.
2. Поточна перевірка виконання практичних завдань (аналіз табличного матеріалу, картосхем і діаграм, анотованих конспектів, знання категорій і понять) оцінюється у 2 бали для студентів денної форми навчання.

Модульний контроль

Оцінка модульного контролю складається з балів, накопичених упродовж вивчення завдань змістового модуля, результати яких вносяться у журнал академічної групи та електронну систему обліку результатів навчання.

ІНДЗ

Індивідуальне науково-дослідне завдання виконується слухачами і доповідається на круглому столі і супроводжується питаннями, відповідями і оцінюється у 10 балів

Підсумковий контроль

Проходить у формі екзамену на запропоновані викладачем питання творчого характеру і оцінюється у 25 балів за умови аргументованої відповіді здобувача.

Розподіл балів, які отримують студенти

Форма навчання	Поточне оцінювання													ІНДЗ	Екз
	Зм. мод. І			Зм. мод. ІІ					Зм.мод. ІІІ						
	Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	Т6	Т7	Т8	Т9	Т10	Т11	Т12	Т13		
Денна	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	10	25

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	**A**	відмінно	зараховано
85-89	**B**	добре	
75-84	**C**		
65-74	**D**	задовільно	
60-64	**E**		
35-59	**Fx**	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	**F**	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика щодо дедлайнів та перескладання:

Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин. У випадку виникнення конфліктних ситуацій, керуватися нормами «Положення щодо врегулювання конфліктних ситуацій у Тернопільськомунаціональному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка»

Політика щодо академічної доброчесності: Обов'язково дотримуватися «Положення про академічну доброчесність та етику академічних взаємовідносин у Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка». Списування під час розв'язання тестових завдань та написання контрольних робіт є забороненим. Доцільність та дозвіл використання мобільних пристроїв визначається викладачем у кожному конкретному випадку під час підготовки практичних завдань в процесі заняття.

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, дуальна форма здобуття освіти, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в онлайн форматі за погодженням із керівником курсу.

10. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

1. Інтерактивний комплекс навчально-методичного забезпечення дисципліни (ІКНМЗД)(електронні ресурси)
2. Електронний атлас України
3. Роздатковий дидактичний матеріал
4. Контурні карти світу, України, своєї області
5. Оцінювальні тести

12. Рекомендована література

Основна:

1. Бицюра Ю. Проблеми забезпечення сталого економічного зростання та розвитку в Україні. *Географія та основи економіки в школі*. К.,2006. №5. С.10-17.
2. Стратегія сталого розвитку. Підручник (Боголюбов В.М., Клименко М.О., Мельник Л.Г., Прилипко В.А., Клименко Л.В.). Херсон: Олді-плюс, 2012. 444 с.
3. Національна парадигма сталого розвитку України. За ред. Акад.. Б.Є. Патона. К. Державна установа «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України», 2012. 72 с.
4. Основи екології. Екологічна економіка та управління природокористуванням: Навчальний посібник. За заг. ред. проф. Л.Г. Мельника та проф.. М.К. Шапочки. Суми: «Університетська книга», 2006. С. 550-586.
5. Основи стійкого розвитку: Навчальний посібник. За заг. ред. проф. Л.Г Мельника. Суми: «Університетська книга», 2005. С. 17- 35, 91-143, 253-287.
6. Основи стійкого розвитку: Практикум. За заг. ред. Л.Г. Мельника та О.І. Корінцевої. Суми: «Університетська книга», 2005. С. 262-274.
7. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ Президента України від 30.09.2019 року №722/2019. URL: https://president.gov.ua/documents/7222019-29825 (дата звернення: 03.06.2025).
8. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку. Підручник. Суми: «Університетська книга», 2009 1129 с.
9. Стратегія національної екологічної політики на період до 2030 року. Міністерство охорони навколишнього природного середовища України, 2019.
10. Царик Л.П. Стратегія сталого розвитку. Навчальний посібник, Тернопіль, 2024,.
11. Царик Л., Царик П. Екосистемні послуги регіонального ландшафтного парку «Загребелля» в урбанізованому середовищі м. Тернополя: концептуальні засали, підходи до оцінювання. Харків. Людина та довкілля. Проблеми неоекології. 2024. Випуск 41, С. 123-

131. https://doi.org/10.26565/1992-4224-2024-41-09

12. Царик Л., Ковальчук І., Царик П., Кузик І. Природоохоронні стандарти ЄС – національні і регіональні реалії**.** Вісник ХНУ ім В.Н. Каразіна, Серія: Геологія. Гкографія, Екологія (59) 2023. С.329-339. https://doi.org/10.26565/2410-7360-2023-59-25

13. Царик Л., Царик П., Царик В. Сталий розвиток територіальних громад: реалії та перспективи The 29th International scientific and practical conference «Teaching and research at universities and contemporary issues» (July 22-25, 2025) Krakow, Poland. International Science Group. 2025. 122 p. S, 28-39. ISBN – 979-8-89814-224-7 DOI – 10.46299/ISG.2025.1.29

14. Цілі сталого розвитку 2030 року.URL: http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku (дата звернення: 18.06.2025).

Допоміжна:

1. Аверкина М.Ф. Індикатори діагностики забезпечення стійкого розвитку міст. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка».* 2013. Вип. 23. С. 4-7.

2. Гречко Т.К., Лісовський С.А., Романюк С.А., Руденко Л.Г. Публічне управління у забезпеченні сталого (збалансованого) розвитку: навч. посіб. Херсон: Грінь Д.С. 2015. 264 с.

3. Коваленко Л.М. Теоретичні засади забезпечення сталого розвитку землекористування. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії. Збірник наукових праць*. Випуск 22. 2015. С. 75-78.

4. Лісовський С.А. Основи сталого (збалансованого) економічного, соціального, екологічного розвитку. Житомир: Полісся, 2007. 108 с

5. Назарук М.М. Ревіталізація – крок до еколого-збалансованого розвитку міста Львова. *Вісник Львівського університету. Серія географічна.* 2016.№50. С. 371-276.

6. Олійник Я.Б., Остапенко П.О. Формування спроможних територіальних громад в Україні: переваги, ризики, загрози. *Український географічний журнал.* 2016. № 4. С. 37-44.

7. Позняк І., Царик Н. Підходи щодо збалансованого розвитку міста (на матеріалах м. Тернополя). *Наукові записки ТНПУ ім. В. Гнатюка. Серія: Географія.* 2013. № 3(35).С. 213-219.

8. Про Концепцію сталого розвитку населених пунктів. Постанова Верховної Ради Українивід 24.12.1999 року №1359-XIV. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1359-14#Text (дата звернення: 21.04.2025).

9. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Закон Україним від 28.02.2019 року №2697-VIII. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text (дата звернення: 02.06.2025).

10. Руденко Л.Г., Лісовський С.А. Концепція сталого (збалансованого) розвитку та її сприйняття в Україні. *Український географічний журнал*. 2005. №4. С. 3-10.

11. Сталий розвиток регіонів України / за ред. М.З. Згуровського, В.Я. Шевчука. К.: НТУУ «КПІ», 2009. 197 с.

12. Тернопільщина: цілі і потенціал сталого природокористування / Л.П. Царик та інші. Тернопіль: СМП «Тайп», 2016. 498 с.

13. Фесюк В.О. Луцьк: сталий розвиток та соціально-екологічні проблеми. Луцьк: РВВ ЛНТУ, 2014. 304 с.

14. Чеболда І.Ю. Географічні проблеми збалансованого розвитку території. *Наукові записки ТДПІ. Серія: Географія.*1998. С. 111-114.